

EQC

EARTHQUAKE COMMISSION

Kōmihana Rūwhenua

HE ARATOHU KI TŌ KERĒME KI TE EQC

HŌNGONGOI 2019

I TĒNEI ARATOHU

Te whakarite kei te haumarū, mā, nawenawe tō kāinga me te pākaha mai i ngā huarere	4
• Te whakatutuki i ngā tapitapi whāwhai	5
Te tuku kerēme	6
• Me pēhea te tuku kerēme ki te EQC	7
• Te tuku kerēme ki tō kairianga tūmataiti	7
• Te tango whakaahua hei tautoko i tō kerēme rīanga	8
Te whakahaere i tō kerēme	10
• Te āhukahuka i tō kerēme	11
• Te arotake i ngā tūkinotanga	11
• Te whakatau i te kerēme	11
• E ahatia ana e mātau ngā mōhiohio ka kohia e mātau	12
• Ō kawenga	12
• Te utu i tētahi kē	12
• Te whakahē i tētahi kerēme	13
• Ina utua he kerēme	15
• Te whaiwhai haere i tō kerēme	15

I ngā rā tuatahi i muri i tētahi rū, tētahi atu aituā taiao rānei, he mea nui kia whakatinanahia tō mahere ohotata. Me tiaki i a koe anō me te āwhina i ētahi atu mēnā ka taea. Whakaritea kia haumarū, mā, nawenawe tō kāinga me te pākaha mai i ngā huarere.

Mēnā kua tūkinohia tō kāinga, whenua rānei e tētahi aituā taiao, ehara i te mea me wawe tō tuku kerēme EQC. Atu ki te rua tau te wā ki a koe whai muri i tētahi aituā taiao i tūkinohia i tō whare ki te whakamōhio mai i a mātau mō te tūkinotanga. Engari, e whakatenatena ana mātau i ngā kaikerēme katoa kia tāpaetia ā rātau kerēme i roto i te toru marama, ina taea. Ka whai pānga pea te wā mō te tuku kerēme ki te kaha o te EQC ki te aromatawai tika i te kerēme.

**TE WHAKARITE
KIA HAUMARU,
MĀ, NAWENAWE
TŌ KĀINGA ME
TE PĀKAHA MAI I
NGĀ HUARERE**

I muri i tētahi aituā taiao, me whakatika atu koe ki te whakarite kia pai te noho i tō kāinga ki tērā e taea ana me te tiaki hoki mai i ngā tūkinotanga atu anō.

Mēnā ka taea, me tango whakaahua i mua i te neke, tapitapi, whakakore rānei i ō rawa. Ka taea e koe tō waea pūkoro te whakamahi mō tēnei mēnā kāore tō kāmera.

Mēnā ka taea haumarutia e koe, ka taea:

- te whakakore i ngā mea ka pirau, pērā i ngā kai kua pirau, kua maringi rānei. Me tuhi koe i aua mea ina makaia e koe.
- te whakapaipai i ngā mea kua maringi me ngā pereti me ngā karāhe kua wāwāhia. Engari me pupuri ngā wāhanga i wawāhia. Kua e whiu ngā mea kāore e pirau mō tēnei wā.

TE WHAKATUTUKI I NGĀ TAPITAPI WHĀWHAI

Ko ngā tapitapi whāwhai, 'ohotata' rānei ko ngā tapitapi e hiahiatia ana kia haumarū, mā, nawenawe, pākaha hoki i te huarere.

E hiahiatia ana e EQCover (te rīanga ka tukuna e te EQC) kia whai ngā rangatira o ngā whare i ngā upane tika i muri i tētahi aituā taiao hei tiaki i ā rātau rawa i rīangatia mai i te tūkinō anō.

Ko te tikanga o tēnei, mēnā ka taea haumarutia e koe, me mahi koe i ēnei:

- te katirere i te wai, i te kapuni rānei mēnā kei te turuturu
- te aukati atu i ngā matapihi i wāhia
- te uhi tāporena ki ngā puare kei te tuanui, pātū rānei
- te whakatika wawe tonu i ngā ratonga waiwai pērā i ngā wharepaku, pūnaha wai hoki.

Me mahi anake i ēnei mea mēnā he haumarū mōu ki te mahi. Mēnā kāore e taea e koe ake te tapitapi whāwhai, me whakarite e koe mā tētahi ringarehe hei tapitapi māu.

Puritia ngā tuhinga o ngā tapitapi whāwhai (tae atu ki ngā tārua o ngā nama a ngā ringarehe).

Mō ngā whakahokinga moni mō ngā utu o ngā tapitapi whāwhai ka kitea mēnā kei te inihuatia e tētahi kerēme EQC whai mana.

TE TUKU KERĒME

ME PĒHEA TE TUKU KERĒME KI TE EQC

He maha ngā tikanga e taea ana e koe te tuku i tētahi kerēme ki te EQC.

1 Whakaotihia te puka tuihono i www.eqc.govt.nz

2 Waea mai

I Aotearoa:

Waea 0800 DAMAGE (0800 326 243)

Mai i tāwāhi:

Waea +64 4 978 6400

Ka kōrerorero tāua mō te tukanga.

Kotahi anake te kerēme hei tuku māu ki te EQC hei inihua tūkinotanga ki tō kāinga, ngā taonga me te whenua. Mō ngā taonga, he puka atu anō kei reira hei whakakī.

Mai i te 1 o Hōngongoi 2019 kua kore a EQC e inihua i ngā taonga, e whai pānga ana ki ngā kaupupuri inihua i te huritau o te kaupapahere onāiane, ā, ko te tikanga ko te rā whakahou tērā, mēnā ka whiwhi rānei koe i tētahi kaupapahere hou.

Me tuku e koe he kerēme hou mō tētahi āhuatanga aituā taiao i pā mai he tūkinotanga hou (hei tauira, he rū anō).

TE TUKU KERĒME KI TŌ KAIRĪANGA TŪMATAITI

I muri i tō tuku i tētahi kerēme ki te EQC, me whakapā atu ki tō kairianga tūmataiti ki te tuku i tētahi kerēme ki a rātau.

Kei reira anō ētahi mea ka inihuatia e tō kairianga tūmataiti, ā, kua e te EQC (hei tauira, te mata o ara kuhu me ngā ara hīkoi, me ngā taonga).

Ko te tikanga he nui ake te inihua a ngā kairianga tūmataiti i tā te rahinga mōrahi o te EQCover.

Mēnā kua tūkinohia tō kāinga, whenua rānei e tētahi aituā taiao, ehara i te mea me wawe tō tuku kerēme EQC. Atu ki te rua tau te wā ki a koe whai muri i tētahi aituā taiao i tūkinohia ki te whakamōhio mai i a mātau mō te tūkinotanga. Engari, e whakatenatena ana mātau i ngā kaikerēme katoa kia tāpaetia ā rātau kerēme i roto i te toru marama, ina taea. Ka whai pānga pea te wā mō te tuku kerēme ki te kaha o te EQC ki te aromatawai tika i te kerēme.

TE TANGO WHAKAAHUA HEI TAUTOKO I TŌ KERĒME RĪANGA

Me whai whakaaturanga ā-kite te EQC o ngā tūkinotanga hei tautoko i tō kerēme. Me whakaatu ngā whakaahua i te awhe me te whānuitanga o ngā tūkinotanga.

- Mēnā ka taea, me tango whakaahua i mua i tō whakapaipai i muri i tētahi āhuetanga aituā taiao.
- He pai ngā momo kāmera katoa, heoi he māmā ake pea ngā atahanga matihiko i te kiriata.
- He pai tonu te whakarite rārangi o ia wāhi, taonga rānei e whakaahuahia ana e koe i a koe e huri haere ana. Ka āwhina tēnei i a koe ki te tautuhi i ngā whakaahua ā muri ake me te whakarite kia mau i a koe ngā mea katoa.

He aha ngā whakaahua hei tango

- Tō pouakamēra, hei whakaū i te wāhi o te tūkinotanga.
- Kei mua, kei ngā taha, kei muri hoki o tō kāinga me ngā whare i waho (hei tauira, te karāti me te hēte mārā).
- Ngā taonga i tūkinohia* i roto, i runga rānei i ēnei whare. Kia maumahara ki te hopu i ngā tau tauira, rangatū hoki.
- Te whenua i tūkinohia, tae atu ki ngā pātū pupuri, piriti, karawata hoki.
- He mea taketake te whakaahua i tētahi rūma me te hopu mai i ngā tirohanga o ngā taha rerekē.
- Me tango i ētahi whakaahua whānui me te topa atu ki ngā taipitopito whāiti.
- Me whakauru i tētahi rīpene ine ki te whakaahua hei whakaatu i te rahi o te taonga, te wāhi i tūkinohia rānei.
- Mēnā kei te whakamahi koe i tētahi kāmera matihiko, me whakakā te taumahi whakaatu rā, me tā rānei i te rā i tangohia ki muri i te whakaahua. Ka āwhina tēnei i ngā āteha ki te tūhono i te atahanga ki te āhuetanga aituā taiao.

*Mai i te 1 o Hōngongoi 2019 kua kore a EQC e inihua i ngā taonga, e whai pānga ana ki ngā kaupapuri inihua i te huritau o te kaupapahere onāianeī, ā, ko te tikanga ko te rā whakahou tērā, mēnā ka whiwhi rānei koe i tētahi kaupapahere hou.

TE WHAKAHAERE I TŌ KERĒME

TE ĀHUKAHUKA I TŌ KERĒME

Ina whiwhi a EQC i tō kerēme, ka tukuna atu e mātau he reta whakaae ki a koe me te whakarārangi i te tukanga kerēme kia mōhio ai koe ka aha*.

Ka whakapā atu anō mātau ki tō kairiānga tūmataiti hei whakaū i te mana o tō riānga ko te wā tika. Ka tonoa pea tō āwhina mō taua mahi.

TE AROTAKE I NGĀ TŪKINOTANGA

Whai muri i te whiwhitanga o tō kerēme ka whakapā atu a EQC ki a koe ki te kōrero mō te aromatawai i te tūkinotanga o tō kāinga, whenua, taonga hoki/rānei.

Kei roto i te aromatawai ko tētahi arohaehae i ngā tūkinotanga ki ō rawa.

Ka tonoa pea e mātau he kaiwāriu rēhita hei wāriu i tō whenua i tūkinohia.

Mēnā he tino nui te tūkinotanga, kei te whakaraerae rānei i ō rawa, ka whakaritea pea e te āteha he pūrongo kaipūkaha.

Ka whakaritea anō pea e mātau tētahi tatau utu mō te tapitapi, whakakapi hoki/rānei i ngā rawa i tūkinohia.

Mēnā ka haere atu tētahi māngai EQC ki tō whare, me mātua tonu kia tirohia e koe tōna tohu tautuhinga.

TE WHAKATAU I TE KERĒME

Whai muri i te aromatawai, ka tukuna atu e mātau he mōki mōhiohio me tā mātau whakatau whakataunga.

Ko te tikanga ka whakatauhia e te EQC tō kerēme mā te whakataunga pūtea.

Engari, e ai ki ō āhuatanga, ka kōwhiri pea te EQC ki te whakatau i tō kerēme mā te:

- whakakapi i ngā mea i tūkinohia, i ngaromia rānei, hei tauira, ngā rawa whaiaro** , tērā rānei
- whakariterite rānei kia tapitapihia ō rawa.

* Ina pā mai tētahi 'āhuatanga nui', ka whakamaheretia e EQC tana urupare kia taea ai e ia te tuku urupare tōtika, reretahi mō te maha o ngā kiritaki whai pānga. Ka whakaputaina pea ngā taipitopito mō te āhua o te whakahaere i ngā āhuatanga ina tukuna ngā kerēme katoa.

**Mai i te 1 o Hōngongoi 2019 kua kore a EQC e inihua i ngā taonga, e whai pānga ana ki ngā kaipupuri inihua i te huritau o te kaupapahere onāiane, ā, ko te tikanga ko te rā whakahou tērā, mēnā ka whiwhi rānei koe i tētahi kaupapahere hou.

E AHATIA ANA E MĀTAU NGĀ MŌHIOHIO KA KOHIA E MĀTAU

Ka kohia e EQC ngā mōhiohio mō te kaupapa o te whakahaere i te Ture EQC, e whakahaere ana i ana mahi, ā mō te takatū, urupare me te whakaora mai i te aituā taiao.

I raro i te Ture EQC, kei te EQC te kaha ki te tuari mōhiohio mō ngā rawa me te iwi whānui, tae atu ki ngā kairianga tūmataiti, ngā tari kāwanatanga pērā i ngā kaunihera, ngā rōpū kē rānei.

Kei roto i tēnei ko ngā mōhiohio mō:

- ngā tūkinotanga aituā taiao ki tētahi tekiana me ngā kerēme i tukuna i raro i te Ture EQC e pā ana ki tētahi tekiana
- ngā utu i aromatawaitia mō te whakakapi, te whakahoki anō rānei i tētahi whare i tūkinohia, ngā tikanga whakahoki me ngā rahinga whakataunga.

Ka whakaatu anō pea a EQC i ngā mōhiohio e ai ki ngā mōrea ki te hauora me te haumaruru o te iwi whānui, o te tangata rānei.

E whakamaruhia ana ngā mōhiohio whaiaro e ngā whakaritenga e ai ki te Ture Matatapu 1993.

Mēnā ka haere atu tētahi māngai EQC ki tō whare, me mātua tono kia tirohia e koe tōna tohu tautuhinga.

Ō KAWENGA

Me kōrero mai koe mō ngā mea katoa e mōhio ana koe mō ngā tūkinotanga me te āhua i pā mai, me te tuku mai i ngā tārua o ngā tuhinga ka tona e mātua (hei tauira, ngā nama tapitapi whāwhai).

Mēnā e hiahia ana te EQC kia āta whakamāramahia mai he taipitopito mō tō kerēme, ka whakapā atu ki a koe mā te waea, imēra rānei. I ētahi āhuetanga, ka haere atu pea mātua ki tō kāinga.

TE UTU I TĒTAHI KĒ

Mēnā he pānga anō tō tētahi tangata kē, rōpū kē rānei ki tō tekiana (hei tauira, he kaitangomōkete), ka mate pea te EQC ki te tuku utunga whakataunga mō te ngaronga, tūkinotanga rānei ki taua tangata, rōpū rānei.

TE WHAKAHĒ I TĒTAHI KERĒME

Ka whakahē pea te EQC i tētahi kerēme, he wāhanga rānei o tētahi kerēme i ngā āhuatanga whāiti, hei taurira, mēnā:

- kei roto te roa o te wā mō te tuku kerēme i te wā rua tau engari ko te takaware mō te tuku i te kerēme ka whai pānga ki te kaha o EQC ki te aromatawai tika i te kerēme.
- i pupū ake ngā tūkinotanga aituā taiao e kerēmetia ana, kua kino kē atu rānei mai i tētahi tūkinotanga aituā taiao o mua. Ka whakakāhoretia pea e EQC te kerēme (he wāhanga rānei) mēnā i utua e EQC mō aua tūkinotanga aituā taiao i mua ake engari kāore i tapitapihia, i whakakapitia rānei te whare.
- kāore koe i whai i ngā whakaritenga o tētahi ture, ture ā-rohe rānei i pā mai ai te tūkinotanga aituā taiao, kua kino kē atu rānei. Hei taurira, i hangaia e koe te whare ki tētahi whenua papahoro me te kore whai i ngā whakaaetanga e hiahiatia ana.
- i tuku tauākī teka, tinihanga rānei ki EQC mō tō kerēme.
- kua oti kē he kerēme mō tētahi horo (tūkinotanga āwhā, waipuke rānei ki te whenua), ā, kua tuhi atu te EQC ki a koe (tētahi rangatira o mua rānei) ki te kī atu tērā pea ka taea ngā tūkinotanga anō te ārai e koe (e te rangatira o mua rānei).

Mēnā i tukuna atu e te EQC he reta ki a koe pērā i tērā kua whakaahuahia i runga ake, me wawe tō tuhi whakautu i te mea i tahuri koe ki te ārai kia kua anō he tūkinotanga e pā mai.

Kāore he EQCover mō te tekiana mēnā kua whakakorehia e te EQC. Ka tuhia te whakakorenga ki te Tiwhikete o te Taitara ki te tekiana.

INA UTUA HE KERĒME

Ka aunoa tō inihua e te EQC i muri i te utunga o tētahi kerēme. Engari, mēnā ka utua e te EQC te rahinga whānui o te EQCover mō tētahi kerēme, ka whakakorehia pea te EQCover mō taua tekiana mēnā kāore i tapitapihia, whakapāhāhia ngā tūkinotanga i taua tekiana. I tēnei āhuatanga, ka tukuna he pānui e te EQC ki te rangatira. Ka tuhia anō te whakakorenga ki te Tiwhikete o te Taitara ki te tekiana.

Mēnā ka whakakorehia tō EQCover, ka taea e koe te tuhi ki te EQC me te tono kia tīmatahia anō te EQCover ina oti ana nga tapitapitanga, whakakapinga ki te tekiana.

TE WHAIWHAI HAERE I TŌ KERĒME

Mēnā ka hiahia kei te hiahia koe i ngā whakamārama hou mō te anga whakamua o tō kerēme, me whakapā mai.

Waea mai ki **0800 DAMAGE** (0800 326 243),
īmēra mai rānei ki info@eqc.govt.nz

**Me whakareri mai i
tō tau kerēme ina
waea mai koe, ā, me te
whakauru ki ngā tuinga
katoa me mātau. Arā, kia
tere ake te tautuhi me
te āwhina i a koe.**

MŌ ĒTAHI ATU MŌHIOHIO

- Haere ki www.eqc.govt.nz
- Waea ki 0800 DAMAGE (0800 326 243)
- Tuhi ki te EQC, PO Box 311,
Wellington, 6140

Mēnā ehara ko te reo Ingarihi tō reo tuatahi ka taea e koe te tono mō tētahi kaiwhakamāori reo, koreutu ki a koe, mā te waea ki te EQC i 0800 DAMAGE (0800 326 243).